

עת"א 3977/05/17 - מדינת ישראל נגד דידי סיבוני

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"א 3977-05-17 סיבוני(אסיר) נ' שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים ואח' תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

בפני כבוד השופטת מיכל ברנט
המבקשת מדינת ישראל
נגד
המשיב דידי סיבוני (אסיר)

החלטה

לפני בקשה לחילוט כספי ערבות צד ג' בשל הפרת תנאי חופשה של אסיר. להלן אסקור את השתלשלות העניינים.

כללי

1. המשיב הנו אסיר המרצה עונש מאסר עולם בלתי קצוב בגין רצח אשתו, ומסווג לקטגוריה א'.
2. ביום 11.7.17 נדונה לפני כבוד השופט יקואל עתירתו ליציאה לחופשה מיוחדת, לצורך צפייה בתחרות ריצה בה התעתד בנו ערן להשתתף, במסגרת אירועי המכביה.
3. בית המשפט קיבל באופן חלקי את העתירה, תוך שציין כך:

"שוכנעתי כי יש לקבל את העתירה בחלקה ולהתיר לעותר לצאת לחופשה מיוחדת בת מספר שעות על מנת לצפות בתחרות החשובה בה משתתף בנו...המדובר בחייל, ספורטאי מצטיין, המשגר תחינה של ממש לאפשר לאביו לצפות בו מתמודד בתחרות זו ואף לעודדו".

בהמשך קבע בית המשפט כדלקמן:

"...יש לאפשר לעותר לצאת לתחרות המתקיימת ביום 12.7.17 בין השעות 18:00-22:00. העותר יצא משערי מתקן הכליאה בשעה 16:00 ברכב שיועמד על ידי משפחתו ויהא עליו לשוב עד השעה 24:00 באותו יום. הוא יהא מלווה במשך כל היום במפקח שיכול להיות קרוב משפחה מדרגה שנייה או ידיד, אשר יאושר על ידי המשיב. העותר או משפחתו יפקידו סכום של 15,000 ₪ להבטחת חזרתו במועד, וכן יחתום המפקח על ערבות אישית בסכום זהה. כנגד העותר יוצא צו עיכוב יציאה מהארץ...ככל שיש לו דרכון בתוקף-הוא יופקד כתנאי נוסף

ליציאה לחופשה המיוחדת".

4. ביום 12.7.17 דחה בית המשפט העליון (כבוד השופט סולברג) את ערעורה של המבקשת על החלטה זו, והמשיב יצא לחופשה המיוחדת על פי תנאי החופשה שצוינו על ידי שב"ס כדלקמן:

תנאי 06 - האסיר חייב להתייצב במשטרה בסמוך למועד יציאתו לחופשה וחזרה ממנה.

תנאי 07 - יצא לחופשה בחתימת ערב המקובל על קמב"ס. מר דורון וינטר אושר על ידי שב"ס לשמש כערב.

תנאי 10 - חופשת האסיר תוגבל לאזור שיוגדר על ידי קמב"ס. הערות לתנאי 10: גבעת רם ירושלים אצטדיון האתלטיקה.

תנאי 11 - כל תנאי אחר שיקבע ע"י אמ"ן קמב"ס או גורם מקצועי אחר בעניין חופשתו. הערות לתנאי 11: מעצר מוחלט. ערב צמוד, הפקדת מזומנים 15 אש"ח, ערבות צד ג' 15 אש"ח, הפקדת כל דרכון שברשותו, בדיקת רשבוגו במערכת הגבולות, יוזהר לבל יגיע לשום מקום אחר פרט למקום התחרות (לרבות בית).

5. מתוקף תפקידו כערב מפקח, חתם מר וינטר על המסמכים הבאים:

א. כתב ערבות צד ג' מיום 11.7.17 - בסך 15,000 ₪, בו התחייב לערוב לכך שהמשיב "ימלא אחר תנאי הערובה".

ב. הצהרת ערב על מסמך אישור חופשה לאסיר, מיום 12.7.17, בה התחייב לנקוט "בכל הפעולות הנדרשות להבטחת התנהגותו התקינה (של האסיר) בעת חופשתו, עמידתו בכל התנאים שנקבעו ליציאתו לחופשה, וחזרתו בזמן שנקבע לבית הסוהר".

כמו כן, בהתאם להחלטת בית המשפט, הפקיד הערב - שהוא בן משפחתו של המשיב - פיקדון כספי בסך 15,000 ₪, "להבטחת חזרתו במועד".

6. ביום 16.7.17, הגיש מר וינטר בקשה לבית המשפט לקבל בחזרה את הפיקדון הכספי, לאחר שלטענתו מולאה התחייבותו לחזרת המשיב לבית הסוהר במועד.

ב"כ המבקשת התנגדה לבקשתו של מר וינטר, והגישה מטעמה את הבקשה שבנדון, לחילוט הערבות.

7. לטענת ב"כ המבקשת, חופשתו החריגה של המשיב אושרה על ידי בית המשפט "על מנת שיצפה בתחרות הריצה החשובה, הייחודית והייצוגית בעבור המדינה, בה עתיד להשתתף בנו", אלא שבנו של המשיב כלל לא השתתף במרוץ. לשיטת המבקשת, מרגע שנודע לערב כי בנו של המשיב אינו משתתף בתחרות, היה עליו להחזירו באופן מידי לבית הסוהר, ולא להמתין עד לסיום שעת החופשה. אי החזרת המשיב באופן מידי לבית הסוהר מהווה תנאי

מתנאי החופשה ומצדיק חילוט הערבות.

8. המשיב טען כי אין בבקשה לחילוט כל התייחסות לכספי הפיקדון, אשר הופקדו על ידי הערב להבטחת חזרתו של המשיב במועד לבית הסוהר, וכי אין חולק שאכן חזר במועד אל כתלי בית הסוהר. אשר לחילוט ערבות צד ג', טען המשיב כי מדובר בבקשה קנטרנית.

טיעוני הצדדים לפני:

9. ביום 3.1.18 התקיים דיון לפני במעמד הצדדים והערב, מר וינטר.

10. ב"כ המבקשת הפנה לחומרי חקירה של משטרת ישראל בנושא, וטען כי המשיב ידע עובר לדיונים בבית המשפט המחוזי ובבית המשפט העליון כי בנו אינו עתיד להשתתף בתחרות עקב מצבו הבריאותי, ולמעשה רימה את שתי הערכאות. כן נטען, כי הערב מר וינטר נכח בדיון בעתירה, והיה מודע לתנאי החופשה ולנסיבת הוצאתו החריגה של המשיב לצפייה במרוץ בו ערן אמור היה להשתתף.

כשנשאל על כך בחקירתו במשטרה התחמק ומסר "אין לי מה להוסיף", ובכך יש ללמד על מודעותו מכללא לתנאים האמורים. נטען, כי על הערב היה להחזיר את המשיב מידית לבית הסוהר, למצער להתקשר למשטרה ולעדכן בדבר השינוי בנסיבות ולקבל הנחיותיהם בהתאם לכך, וזאת לא עשה.

11. עיינתי בחומרי החקירה שהוגשו לעיוני, ומהם עולה לכאורה כי יומיים עובר לתחרות (דהיינו - עובר לדיונים בבית משפט זה ובבית המשפט העליון) מונה לבן ערן מחליף, עקב פציעתו. ערן עצמו אישר בחקירתו כי יומיים עובר לתחרות קיבל החלטה יחד עם המאמן שלו שלא להשתתף בתחרות עקב פציעתו, והוא עדכן את אביו טלפונית שיש סיכוי שלא ישתתף בתחרות. למחרת, לאחר שכבר אושרה לאביו חופשה על ידי בית המשפט, הוא שוחח עמו שוב, טלפונית, והודיע לו שמונה לו מחליף. על אף האמור יצא האב לחופשה, שכן הם רצו לנצל את העובדה שהוא קיבל חופשה כדי להיות יחד (הודעתו של ערן סיבוני מיום 23.7.17).

12. המשיב בחקירתו טען כי רק כשעה וחצי לאחר הגעתם לאצטדיון, ולאחר שבנו השתתף בחימום, נודע לו שבנו לא משתתף בתחרות (הודעה מיום 19.7.17), אולם בחקירתו מיום 26.7.17 שינה את גרסתו וטען כי בנו אמר לו בערב יום 11.7.17 שיש סיכוי שהוא לא יתחרה למחרת.

13. מר וינטר דורון מסר בחקירתו מיום 2.8.17 כי לא ידע מבעוד מועד על כוונתו של ערן סיבוני שלא להתחרות בתחרות, וכי תפקידו כערב מלווה התמצה בהבטחת יציאתו וחזרתו של המשיב לכלא בזמן. כשנשאל על ידי החוקר למה היתה החופשה מיועדת, טען "אין לי מה להוסיף", כך השיב גם כשנשאל מתי ידע שערן לא משתתף בתחרות, וגם כשנאמר לו שידע שברגע שערן לא משתתף בתחרות עליו להחזיר את המשיב.

14. במעמד הדיון לפני טען המשיב כי לא ידע שבנו לא ישתתף בתחרות, אלא שבערב לפני התחרות מסר לו בנו שישיכי שיהוא לא ישתתף בתחרות. לדבריו מסר דברים אחרים בחקירות במשטרה כדי "לגבות" את בנו, ובתשובה לשאלתי מדוע לא שב מיד לבית הסוהר התייחס ל"דינמיקה של החיים" ולא עלה בידו לספק הסבר מניח את הדעת.

15. הערב, מר וינטר, אישר לפני כי נכח בדיון בעתירתו של המשיב מיום 11.7.17, וטען כי תנאי הערובה להבנתו הם ליציאתו של האסיר וחזרתו בזמן, וכי אינו אמור להיות אחראי לסיבה לשמה יוצא האסיר לחופשה. כשנשאל על ידי מדוע עת הבחין שהבן אינו מתחרה בתחרות לא שב עם המשיב לבית הסוהר, אמר: "זה לא תפקידי. אני לא מאבטח של האסיר...אני לא קיבלתי מסמך בו הוגדר לי בצורה ברורה מה אני צריך לעשות בדיוק. כל מה שקיבלתי הוא שעלי להוציאו ולהחזירו בזמן". מר וינטר אף הצדיק את מעשיו בטענה שילדיו של המשיב לא זוכים לראותו מספיק עקב תנאי מאסרו, ומכאן כי ידע שהנסיבות שאפשרו את יציאת המשיב לחופשה אינן מתקיימות עוד.

דין והכרעה

16. בכל הנוגע לפיקדון הכספי שהופקד על ידי מר וינטר, כפי שציינתי לעיל, בית המשפט קבע במפורש כי מטרת הפיקדון היא הבטחת התייצבותו של המשיב במועד. משעמד המשיב בתנאי זה, יש להחזיר הפיקדון למפקיד וכך אני מורה.

17. אשר להפרה הנטענת של תנאי החופשה, בענייננו כאמור נטען שהמשיב לא עמד בתנאי החופשה, שכן אחד **התנאים מכללא** היה יציאה לצפייה בבנו משתתף בתחרות, ואף שנודע לו מבעוד מועד שדבר זה לא צפוי להתרחש, לא חשף זאת והודיע על כך לממונים, מתוך מטרה לצאת במרמה לחופשה שאושרה לו על ידי בית המשפט.

אף שטענות אלה עולות בקנה אחד עם חומר החקירה הלכאורי בעניינו של המשיב, אין אינדיקציה לכך שהערב מר וינטר ידע אף הוא מבעוד מועד שהבן ערן לא ישתתף בתחרות בסופו של יום. בנסיבות אלה, עולות השאלות האם מטרת החופשה היא אכן **תנאי מכללא**; האם מרגע הגילוי האמור היתה על הערב חובה להחזיר את המשיב לכלא באופן מידי או לכל הפחות לדווח על כך לרשויות הכלא; והאם - שעה שלא עשה כן - הופרו תנאי החופשה באופן המצדיק את חילוט הערבות.

היקף חובות הערב והסנקציה בגין הפרתן

18. הסוגיה האמורה מצריכה דיון בשאלת היקף חבותו של ערב צד ג' המלווה אסיר בעת יציאתו לחופשה.

אפשרות אסירים לצאת לחופשה ממאסרם נקבעה בסעיף 36 לפקודת בתי הסוהר, ומכוחו הותקנה פקודת הנציבות 04.40.00 חופשות אסירים. נספח א' לפקודת הנציבות קובע מהם תנאי החופשה, ובהם התייצבות במשטרה, הגבלת שהייה במעצר בית או במקום מוגדר, הרחקה ממקום מוגדר, חתימת ערב וכיוב'. ביחס לערב (תנאי 7) נקבע כך:

"האסיר יצא לחופשה בחתימת ערב, בן משפחה, או אם לא נמצא בן משפחה מתאים, ערב אחר שיאושר מראש על ידי המשטרה".

פקודת הנציבות לא הגדירה, אם כן, מהו הערב ומהן חובותיו. סבורני כי ניתן ללמוד (בשינויים המחוייבים) את חובותיו של הערב בעת שחרור של עצור ממעצר על פי סעיף 21(ב)(1) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה-מעצרים), התשנ"ו-1996, כפי שאלה נתגבשו בפסיקה.

בבש"פ 10078/08 אזולאי נ' מדינת ישראל פסק כבוד השופט א' א' לוי כך:

"אחריותם האישית של ערבים היא יסוד מוסד ברעיון ההיזקקות לצדדים שלישיים, בקביעתה של חלופת מעצר, שאחרת סיכוי רב כי לא הייתה מתאפשרת. בהתייצבו לתמיכה בבקשה להקל מעולו של מעצר, מגלה הערב את דעתו כי הוא מוכן לשאת, אישית, בהבטחת הצלחתה של החלופה המוצעת על ידו. אמת, הערב נוטל על עצמו סיכון משמעותי. הוא מעמיס על שכמו מעמסה כבדה. כל עוד ערבותו בתוקף, עליו לגלות משנה ערנות לנעשה בענינו של האדם לו הוא עָבַב. עליו לנקוט כל פעולה הדרושה להבטחת הענין שלשמו הועמדה ערבותו. וכל עוד לא בוטלה הערבות, הריהו - כפירושו הלשוני של המושג עָבַב - אחראי לדבר אישית. "משמונה אדם לשמש כמפקח במסגרת חלופת מעצר עליו להצדיק את האמון שנתן בו בית המשפט ולעשות כל הניתן על מנת למנוע מן הנאשם להפר את תנאי השחרור (השופט א' חיות בבש"פ 8768/07 אלוג' נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 20.5.08). ועוד נכתב:

"ככלל, משמקבל על עצמו אדם לערוב לתנאי שחרורו של פלוני, משמעות ערבותו כרוכה מניה וביה בסיכון הטבוע בה שמא יפר פלוני את תנאי השחרור. הסיכון שנוטל על עצמו הערב לתנאי שחרורו של הנאשם, הוא המגלם בתוכו את מידת הערובה והפיקוח מכוחם נאות בית המשפט להורות על שחרור נאשם או חשוד באותם תנאי ערובה שנקבעו על ידו. שכן, חזקה על אדם שלא יערוב להתחייבותו של פלוני וייחשף תוך כדי כך לסיכון של חילוט ערבותו, אלמלא נכון הוא לעשות ככל אשר לאל ידו למניעת הפרת התחייבותיו של הנאשם או החשוד לעמוד בתנאי הערובה". [השופט י' אלון בבש"פ 4687/07 לוינשטיין ואח' נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 2.7.07)]".

19. בהקבלה הרלבנטית לערב החותם על כתב ערבות לאסיר מורשע עם יציאתו לחופשה, הרי שעל הערב התחייבות מוגברת להבטיח כי הלה יעמוד בתנאי חופשתו וישוב במועד לבית הסוהר, לגלות משנה זהירות בעניין זה ולנקוט כל פעולה הדרושה להבטחתו.

20. מכאן עולה כי טענתו של מר וינטר - ולפיה כל שהוטל עליו הוא לדאוג שהמשיב יחזור לבית הסוהר בזמן - אינה נכונה, מיתממת וגובלת בעצימת עיניים לנסיבות שחרורו החריג של המשיב לחופשה, נסיבות שהיו ידועות לו עת חתם

ניסוח חובות הערב

21. בב"ש 273/87 **מנחם אילון נ' מדינת ישראל** קבע כבוד השופט וינוגרד כי "ערובה היא מסמך עצמאי, ובנושא פרשנותה אין לה קשר לבקשה שבעקבותיה היא ניתנה. הערובה היא מסמך עצמאי, ובנושא פרשנותה אין לה קשר לבקשה שבעקבותיה היא ניתנה. הערובה היא התחייבות. יש לפרשה פירוש דווקני, ואין לקרוא בה יותר ממה שנאמר בה במפורש....". בהמשך החלטתו ציין כבוד השופט וינוגרד, כי היה על המשטרה לנסח כראוי את כתב הערובה על מנת שלא יהיה לערב פתחון פה לטעון שלא ידע על טיב ערבותו, ומקום שלא עשתה כן - אין מקום לחילוט הערובה.

22. בבש"פ 1030/94 **שלמה לוי נ' מדינת ישראל** קבע כבוד השופט קדמי כך:

"ב.1) עמדתו הבסיסית של בא -כוח העורר - הנגזרת מפסק דינו של כבוד השופט וינוגרד בב"ש 273/87 (אילון) מקובלת עלי. גם אנכי סבור, כי לענין מימושה דין ערבות הניתנת - על ידי נאשם או על ידי ערב - מכוח הוראותיו של סימן ב' לפרק ב' לחסד"פ, כדינה של כל ערבות. ועל כן: התנאים למימושה יהיו אך אלה המפורטים בכתב הערובה, כאמור בסעיף 45 לחסד"פ; והם יפורשו על פי כללי הפרשנות הנוהגים לענין פרשנותם של כתבי ערובה בדרך כלל.

(2) עמדה זו מחייבת ניתוק - לעניין מימושה של הערבות - בין החלטת בית המשפט בדבר מתן הערבות ותנאיה, לבין תנאי הערבות המפורטים בכתב הערובה; כאשר ההחלטה האמורה יכולה לשמש מקור להתחקות אחר כוונת הצדדים לכתב הערבות במקום שיש צורך בהתחקות כזו, אך אין בכוחה להוסיף לכתב הערובה את מה שאין בו.

(3) לעניין מימושה של הערובה - באים בחשבון, איפוא, אך ורק התנאים הקבועים בכתב הערובה גופו; ובמקום שבו לא צוינו בכתב הערובה כל התנאים שנקבעו בהחלטת בית המשפט בדבר מתן הערובה - הרי לעניין מימוש הערובה, יבואו בחשבון אך ורק אותם תנאים שנקבעו בכתב הערובה".

בהמשך לכך הוסיף כבוד השופט קדמי ופרט הערות ולקחים לניסוח תנאי הערובה בכתב הערובה, "באופן שינתן בו ביטוי מושלם לכל התנאים שקבע בית המשפט בהחלטתו; כאשר שומה עליו לדעת, שלעניין מימושה של הערובה, רק התנאים שיצוינו במפורש בגוף כתב הערובה הם "תנאי הערובה", ובהקשר זה אין בכוח האמור בהחלטה כדי להשלים את החסר בכתב הערובה....".

באותו עניין קבע השופט קדמי כי אף שהכוונה שהתנאי יכלל בין תנאי הערובה היתה ברורה לערב שעה שחתם על כתב הערובה, ואף שנקודת המוצא של בית המשפט שהורה על השחרור בערובה היתה שתנאי זה יכלל בין תנאי הערובה, אין בכוחה של ההחלטה ואף לא בכוונת הצדדים כדי לקבוע בכתב הערובה תנאי שלא נכתב בו, ובנסיבות אלה הומלץ לבחון את נוסחו של כתב הערובה.

23. מכאן, כי אף שעל פניו מר וינטר היה מודע היטב לנסיבות יציאת המשיב לחופשה חריגה, הרי שמבחינה משפטית אין לקבל את טענת "תנאי מכללא" שהעלתה המבקשת.

הערב חתם בבית המשפט על כתב ערובה לפיו מתחייב הוא לערוב כי המשיב ימלא אחר תנאי הערובה "המפורטים להלן", מבלי שאלה פורטו בכתב הערובה עצמו.

בנוסף חתם הערב בבית הסוהר על הצהרה ולפיה התחייב לנקוט "בכל הפעולות הנדרשות להבטחת התנהגותו התקינה (של האסיר) בעת חופשתו, עמידתו בכל התנאים שנקבעו ליציאתו לחופשה, וחזרתו בזמן שנקבע לבית הסוהר. למסמך זה נלווה מסמך תנאי החופשה של שב"ס, אך גם בהם אין ביטוי למטרת החופשה כאמור.

בית המשפט נאות לאשר למשיב יציאה לחופשה חריגה אך בשל השתתפות בנו במרוץ החגיגי, ועל כן היה מקום לקבוע כתנאי מתנאי החופשה את מטרת החופשה ולציינה במפורש בכתב הערובה.

משהדבר לא נעשה - על אף שראוי היה לעשות כן - לא ניתן לקבוע כי בוצעה הפרה של תנאי החופשה ולא ניתן להפעיל את כתב הערבות עליו חתם הערב.

בשולי הדברים מצאתי להעיר כי טוב תעשה המבקשת ושב"ס אם יותאם כתב הערבות ותצהיר הערב באופן שתיכלל בו גם מטרת החופשה.

הבקשה נדחית. כספי הפיקדון יוחזרו למר וינטר.

ניתנה היום, כ"א טבת תשע"ח, 08 ינואר 2018, בהעדר הצדדים.